

Ács Gedeon emlékezete

Mostanában mult hetven esztendeje, hogy az első amerikai magyar pap, Ács Gedeon, meghalt. A halál a baranyamegyei Csúza községben érte, ahol visszatérése óta lelkészkedett. Az Ács család eredetileg Kecskemétről származott. Ács Gedeon apja a baranyamegyei Bélyén volt lelkész. Fia neki segédkezett, majd mikor az apa meghalt, ő lett az utódja. A szabadságharc kitörése idején laskói lelkész volt, de hamarosan a nemzeti ügy szolgálatába állott. Mint százados lelkész szolgált a szabadságharcban. Világos után Kossuth környezetéhez csatlakozott, amelyben ő volt az egyetlen papi jellegű ember. Azon a réven, hogy a menekülteknek több ízben istentiszteletet tartott, "Kossuth papjának" is nevezték.

A törökországi internáltság ideje alatt állandóan Kossuth környezetében maradt és vele is indult el a "Mississippi" nevű amerikai hadihajón, 1851 szeptember 10-én.

Az Egyesült Államokban előkelő emberek társaságába került, akik segítettek, hogy magyar istentiszteleteket tarthasson. Az első magyar istentisztelet Amerika földjén New Yorkban 1852 március 14-én folyt le az u.n. Dutch Reformed Church "North" templomában, amely a Fulton és William utcák sarkán állott. Azóta lebontották és helyén ma egy nagy irodaépület áll. A gyülekezet templomba, amely a new-yorki ugynevezett "Collegiate" egyházak egyike, más helyen épült ujja.

Ács Gedeon nagyértékű, tíz kötetre terjedő naplót és emlékiratot hagyott kéziratban, amely ma a Nemzeti Múzeumban van. Ezt a naplót nemrégén Ács Tivadar történetkutató adta ki, de csak részlegesen, egy kötetben.

1862-ben, amikor az uralkodó rendszer kegyelmet adott a külföldre menekült szabadságharcosoknak, Ács is visszament Magyarországra, ahol még abban az esztendőben Csúza baranya megyei község református papjává választották. Sohasem

1958 Feb 4

Irta: VASVÁRY ÖDÖN

nősült meg. 25 évi csuzai lelkészkedés után halt meg, 68 éves korában.

Kossuth Lajos sajátkezűleg irt ajánlólevele, amelyet Európába való visszatazása előtt adott Ács Gedeonnak, a washingtoni Library of Congress kéziratgyűjteményében van.

Ács Gedeonnak egy levelét, amelyet még a szabadságharc elején Kossuth Lajoshoz irt, mint laskói lelkész, a budapesti Országos Levéltár Kossuth iratai között őrzik. Naplóján kívül ez az egyetlen Ács kézirat, amelyről tudok.

Az érdekes levél így hangzik:

Tisztelt Polgártárs!

Fontos körülményre akarom önt figyelmeztetni, röviden, nehogy becses idejéből sokat raboljak el.

Baranya megye a hon védelmére föl bizonyosan nem kelend, ha új királyi biztos nem küldetik hozzánk. Battyhány Kázmérhoz (haláláig Kossuth engesztelhetetlen ellenfele volt. V. Ö.) nincs már e megyének bizodalma, bármit mondjanak is Pécsen a megyei tisztviselők; Sőt fölöle általánosan terjed a hiedelem, hogy a szőlődézsma eltörlése miatti bosszúságból a reakcióhoz hajol. Megyei tisztviselőink a haza védelmére nagyrészt semmit sem tesznek. E környéken a nép kész fölkelni, de nincs egyén, ki őket vezérelné, és általam kérik önt, eszközöljön számokra egypár lelkes tisztet, ki azon 100 pftnyi kicsiny összevet, mellet e szegény helységben gyűjtöttem, szinte átvehetendi.

A reactionáriusok erősen mozognak. A bélyei Károly herceg örökösei-féle uradalom ügyvédje, Szokoly, mint hallgatóim állitják, Zágrábba titkon járogat.

Ezeket nem vádul, csak az ön számára figyelmeztetésül mondtam. Önnek tisztelő polgártársa.

Laskón, 27. Sept., 1848.

Ács Gedeon, mk.
laskói ref. lelkész